PIOTR JEDYNAK

Podaż usług ubezpieczeniowych a ciągłość działalności małych i średnich przedsiębiorstw

Od czasu, kiedy Henri Fayol[1] sformułował własne propozycje opisu działalności gospodarczej wyróżniając w tym czynności ochronne oraz funkcje kierownicze, minął niemalże jeden wiek. W tym czasie nastąpiły istotne przeobrażenia w przedsiębiorstwach, będących beneficjantami usług ubezpieczeniowych, jak i firmach ubezpieczeniowych, kreujących podaż tych usług.

Pomimo tych przeobrażeń, relatywnie rzadko, na gruncie nauk o zarządzaniu, podejmowano badania nad zastosowaniem usług ubezpieczeniowych w zarządzaniu organizacjami. Gdyby jednak próbowano odpowiedzieć na pytanie, w którym z obszarów badań nauk o zarządzaniu ulokować problematykę ubezpieczenia organizacji, to wydaje się, iż najwłaściwszymi miejscami byłyby takie dziedziny jak – zarządzanie rozwojem organizacji czy zarządzanie ciągłością działalności organizacji (ang. Business Continuity Management). Gdyż to właśnie cele stosowania ubezpieczeń oraz funkcje usług ubezpieczeniowych, powinny przesądzać o sposobie ich postrzegania z punktu widzenia badacza nauk o zarządzaniu.

W niniejszym tekście autor spróbuje zatem odpowiedzieć na pytanie, w jakim stopniu wykorzystanie usług ubezpieczeniowych może się przyczynić do zapewnienia ciągłości działalności małych i średnich przedsiębiorstw.

Udzielenie odpowiedzi na tak postawione pytania odbędzie się poprzez:

- *ustalenie statusu usług ubezpieczeniowych w działalności małych i średnich przedsiębiorstw,*
- *skonstruowanie modelu analizy podaży usług ubezpieczeniowych, kierowanych do małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce,*
- *ocenę podaży usług ubezpieczeniowych, kierowanych do małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce.*

1. Już H. Fayol (przedstawiciel klasycznej teorii organizacji), podejmując próbę podziału działalności gospodarczej prowadzonej przez przedsiębiorstwa, pośród 6 głównych rodzajów czynności, wyróżnił tzw. czynności ochronne, związane z potrzebą strzeżenia pracowników i własności. Do owych czynności ochronnych zaliczył m.in. stosowanie ubezpieczeń. Stanowisko Fayola to prawdopodobnie, pierwsze tak wyraziste odniesienie do potrzeby stosowania usług ubezpieczeniowych w działalności organizacji, jakie znajdziemy w obszarze nauk o zarządzaniu.

1. Status usług ubezpieczeniowych w działalności małych i średnich przedsiębiorstw

Próba określenia statusu ubezpieczeń w działalności małych i średnich przedsiębiorstw ma na celu ustalenie znaczenia tego narzędzia ograniczania ryzyka ich działalności.

Podejmując taką próbę, badacz może się pokusić o sformułowanie następujących, kluczowych – w opinii autora – pytań badawczych, określających ramy formalne analizy:

1.) dlaczego stosowanie usług ubezpieczeniowych jest istotne dla małych i średnich przedsiębiorstw?
2.) czy dla ubezpieczeń, jako narzędzia ograniczania ryzyka w działalności małych i średnich przedsiębiorstw, istnieje jakaś realna alternatywa?
3.) jakie znaczenie w procesie ubezpieczenia małych i średnich przedsiębiorstw odgrywa świadomość osób, podejmujących decyzje w tym zakresie?

2.1. ZNACZENIE USŁUG UBEZPIECZENIOWYCH W DZIAŁALNOŚCI MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

Pierwsze z postawionych wyżej pytań kieruje uwagę na problem zarządzania rozwojem lub – ściślej – zarządzania ciągłością działalności małych i średnich przedsiębiorstw. Warto przy tej okazji nadmienić, że obecne w literaturze przedmiotu modele rozwoju organizacji raczej rzadko odnoszą się do małych i średnich przedsiębiorstw. Wyjątek od tej reguły stanowi np. model rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw autorstwa N. Churchila i V. Lewisa[2]. Według autorów modelu o sukcesie małych i średnich przedsiębiorstw stanowi osiem czynników, z których pierwsze cztery dotyczą zasobów, a cztery pozostałe cech właściciela (zob. rys. 1).

Rys.1. Czynniki decydujące o rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w modelu N. Churchila i V. Levisa

Źródło: opracowanie własne.

Wskazanie w wymienionym modelu zasobów jako jednego z kluczowych filarów, stanowiących o wzroście małych i średnich przedsiębiorstw, unaocznia jednocześnie potrzebę stosowania środków ich ochrony.

Aby w tym kontekście podjąć próbę odpowiedzi na pytanie o znaczenie usług ubezpieczeniowych w działalności małych i średnich przedsiębiorstw, trzeba odwołać się do podstawowej funkcji ubezpieczeń, zwanej funkcją ochrony ubezpieczeniowej. Otóż,

2. Zob. J. Machaczka, 1998, *Zarządzanie rozwojem organizacji. Czynniki, modele, strategia, diagnoza*, PWN, Warszawa, s. 81 - 84.

w przypadku wystąpienia niekorzystnych zdarzeń losowych, ubezpieczenia pozwalają - dzięki otrzymanej rekompensacie (odszkodowaniu lub świadczeniu), odtworzyć stan sprzed szkody, czyli inaczej odtworzyć utracone zasoby. Próbując zatem podsumować rozważania dotyczące pierwszego z postawionych pytań, można stwierdzić, iż znaczenie ubezpieczeń w działalności małych i średnich przedsiębiorstw należy postrzegać w kategoriach istotnego stabilizatora ich przetrwania i rozwoju.

2.2. MOŻLIWOŚCI WYKORZYSTANIA ALTERNATYWNYCH (W STOSUNKU DO UBEZPIECZEŃ) NARZĘDZI OGRANICZANIA RYZYKA W DZIAŁALNOŚCI MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

Odpowiedź na drugie z postawionych pytań, tj. możliwość stosowania w małych i średnich przedsiębiorstwach, alternatywnych narzędzi ograniczania ryzyka, wiąże się ściśle z rozważaniami czynionymi wcześniej. Żeby na nie odpowiedzieć, trzeba się odnieść do dostępnych w praktyce gospodarczej i substytucyjnych w stosunku do ubezpieczenia, narzędzi ograniczania ryzyka. Użycie pojęcia „substytucyjne", każe już na wstępie odrzucić te narzędzia ograniczania ryzyka, które ubezpieczenia uzupełniają i nie mają charakteru kompensacyjnego. Po zastosowaniu takiego zabiegu, okaże się, iż w dyspozycji przedsiębiorstw pozostaną potencjalnie takie najważniejsze narzędzia jak:

- samoubezpieczenie, polegające na gromadzeniu finansowych rezerw, służących pokryciu przyszłych strat,
- utworzenie przez przedsiębiorstwo towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych (TUW),
- utworzenie przez przedsiębiorstwo własnego ubezpieczeniowego towarzystwa zależnego (w języku angielskim towarzystwo takie jest znane pod nazwą *captive*).

Wymienionym narzędziom, w literaturze przedmiotu[3], przypisuje się wspólną nazwę retencyjnych metod ograniczania ryzyka[4]. Spopularyzowane dotąd modele doboru metody finansowania ryzyka (ubezpieczenia lub metod retencyjnych), np. model autorstwa C.P., Hellinga, G. Falleggera oraz D. Hilla[5] przewidują optymalizowanie – stosownie do wielkości potencjalnego ryzyka – stopnia bezpieczeństwa organizacji (w przypadku dużego ryzyka), stopnia bezpieczeństwa organizacji i kosztu finansowania ryzyka (w przypadku średniego ryzyka) oraz wyłącznie kosztu finansowania ryzyka (w przypadku małego ryzyka). Zastosowanie modelu optymalizacji metody finansowania ryzyka w przedsiębiorstwie jest jednak możliwe wyłącznie po spełnieniu przez nie warunku „wystarczającej zdolności do ponoszenia strat"[6]. Zdolność ta musi być dostateczna do poniesienia „maksymalnego prawdopodobnego kosztu", związanego z danym ryzykiem.

Wydaje się, iż w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw, spełnienie warunku wystarczającej zdolności do ponoszenia strat, jest mocno wątpliwe.

---

3. Np. C.A. Williams, M.L. Smith , P.C. Young, 2002, *Zarządzanie ryzykiem a ubezpieczenia*, PWN, Warszawa,.s. 220 - 243.
4. Przez retencję rozumie się metodę finansowania ryzyka, w której organizacja ponosząca stratę ponosi również jej konsekwencje finansowe.
5. C.P. Helbling, G. Fallegger, D. Hill, 1996, *Rethinking risk financing,* Swiss Re, Zürich.
6. Por. C.A. Williams, M.L. Smith , P.C. Young, *op. cit.* s. 236.

Rozważmy teraz, w kolejności, realizm i zasadność zastosowania poszczególnych alternatywnych metod ograniczania ryzyka, w kontekście sformułowanych wcześniej warunków optymalizacji metody finansowania ryzyka.

Zastosowanie rozwiązania w postaci samoubezpieczenia, wymagałoby posiadania własnych rezerw w wysokości maksymalnego prawdopodobnego kosztu, związanego z występującymi rodzajami ryzyka. Wady takiego rozwiązania (o ile nie jest to obowiązek wymuszony przepisami prawa) wydają się oczywiste. Są nimi:

- bardzo niskie prawdopodobieństwo posiadania przez małe i średnie przedsiębiorstwa wystarczającej zdolności do kumulacji kapitału, w wysokości maksymalnego prawdopodobnego kosztu,
- w przypadku posiadania środków własnych, w wysokości niższej niż maksymalny prawdopodobny koszt, ponoszenie ryzyka braku możliwości pełnego odtworzenia utraconych zasobów,
- ponoszenie relatywnie wysokich kosztów alternatywnych kapitału zamrożonego wskutek zatrzymania ryzyka.

O ile więc stosowanie samoubezpieczenia jest niewątpliwie drogie, o tyle koszty usług ubezpieczeniowych można uznać za relatywnie niskie. Najlepszą egzemplifikacją tego stwierdzenia może być analiza obowiązujących w firmach ubezpieczeniowych, działających na terenie Polski, stóp składek dla typowych ubezpieczeń, mających zastosowanie w działalności małych i średnich przedsiębiorstw. Niejednokrotnie stopy te są wyrażone w promilach sumy ubezpieczenia. Wymienione wysokości stóp składek wydają się być niskie, z uwagi na fakt, że za cenę tak ustalonej składki ochroną mogą zostać objęte zasoby przedsiębiorstwa aż do wysokości maksymalnego prawdopodobnego kosztu.

Rozwiązania drugie i trzecie, tj. utworzenie przez małe i średnie przedsiębiorstwa towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych lub własnego wewnętrznego towarzystwa ubezpieczeniowego, spotkają się z prawdopodobną barierą braku kapitału. Małe i średnie przedsiębiorstwa mogłyby hipotetycznie stać się członkami towarzystw ubezpieczeń wzajemnych, lecz tylko poprzez połączenie sił z innymi przedsiębiorstwami, np. w układzie branżowym. Ponadto status członkostwa w towarzystwie ubezpieczeń wzajemnych, w świetle obowiązującej w tych towarzystwach zasady wzajemności, grozi przedsiębiorstwu ponoszeniem, w sytuacjach kryzysowych, dodatkowych kosztów związanych z ogólnym, ujemnym wynikiem finansowym towarzystwa[7].

Dane w Tabeli 1, ilustrujące działające w Polsce, w dziale ubezpieczeń majątkowych i pozostałych osobowych, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, potwierdzają ogólnie niskie zainteresowanie przedsiębiorstw, tą instytucjonalną formą zarządzania ryzykiem. Wyłącznie w TUW Bezpieczny Dom znajdziemy członków, legitymujących się z grupy małych i średnich przedsiębiorstw. Przy czym działalność wymienionego towarzystwa jest w niewielkim stopniu zorientowana na ubezpieczanie ryzyka jego członków, bowiem przedmiotem ubezpieczenia w tym towarzystwie jest głównie ryzyko klientów tychże członków, pochodzących z branży budowlanej.

7. Zgodnie z zasadą wzajemności, składka ubezpieczeniowa w towarzystwach ubezpieczeń wzajemnych, dla członków tych towarzystw nie ma charakteru ostatecznego.

Tabela 1. Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych działające w Polsce, w dziale ubezpieczeń majątkowych i pozostałych osobowych oraz ich udziałowcy

Wyszczególnienie	Udziałowcy
TUW Bezpieczny Dom	Archicom sp. z o.o., Archicom sp. z o.o. – Jagodno – spółka komandytowo-akcyjna, Archicom sp. z o.o. – Jagodno – spółka komandytowo-akcyjna, Archicom sp. z o.o. – Inowrocławska – spółka komandytowo-akcyjna, BRE. Locum s. a., Doctor Q Bud sp. z o.o., Doctor Q Bud sp. z o. o. – spółka komandytowa, DOM Development s. a., Fort Mokotów sp. z o.o., Mostostal-Technika sp. z o.o., PKO Inwestycje sp. z o.o., Pomeranka sp. z o.o., Spółka Mieszkaniowa „Salwator" sp. z o.o., Turret Poland sp. z o.o., Wilanów Investments sp. z o.o., Zielony Żoliborz sp. z o.o.
Concordia Polska TUW	Concordia Versicherung Holding AG, Vereinigte Hagel Versicherung VvaG, Gospodarczy Bank Wielkopolski S.A., pozostałe osoby prawne i fizyczne
TUW Cuprum	KGHM Polska Miedź S.A. Lubin , PHP „Mercus" sp. z o.o. Polkowice, Dominet Bank S.A. Lubin, Inteferie S.A. Lubin, PeBeKa S.A. Lubin, Dolnośląska Fabryka Maszyn Zanam-Legmet sp. z o.o. Polkowice, PHU „Metale" S.A. Katowice, Inova-Centrum Informacji Technicznej sp. z o.o. Lubin
Pocztowe TUW	PPUP Poczta Polska
TUW Skok	Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa, Fundusz Pracy, Fundacja na rzecz Polskich Związków Kredytowych, Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe oraz ich członkowie
TUW TUW	MACIF, Fundusz Składkowy Ubezpieczenia Społecznego Rolników,MAIF, P&V, Towarzystwo Inwestycji Społeczno Ekonomicznych S.A.,MACIF ŻYCIE TUW, Fundacja Inicjatyw Społeczno Ekonomicznych, Fundacja Akcji Demokratycznej, Fundacja Pomocy Społecznej SOS,Społeczna Fundacja Solidarności
TUW TUZ	Diecezje i zakony

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KNF.

Z kolei praktyka funkcjonowania własnych, zależnych towarzystw ubezpieczeniowych pokazuje, że tworzą je obecnie wyłącznie wielkie korporacje transnarodowe (zob. Tabela 2). Tylko bowiem, w warunkach skali działalności – właściwej dla takich korporacji – zachodzą korzyści uzasadniające utworzenie własnego towarzystwa[8].

8. Korzyści te, dzieli się na ogół na:
   1) finansowe (redukcja kosztów ubezpieczenia, sformalizowany sposób gromadzenia środków, minimalizacja podatków, dostęp do rynku reasekuracyjnego),
   2) w sferze zarządzania ryzykiem (elastyczność, pokrycie ryzyka nieubezpieczalnego, spójność pokrycia ubezpieczeniowego, usprawnienie zarządzania ryzykiem, powiększenie pojemności ubezpieczeniowej, redukcja potrzeby korzystania z ubezpieczeń zewnętrznych, stabilność). Zob. N. Shpritz, A. Calder, 1998, *Why dream of captives in today's insurance market?*, New York; *The benefits of forming a captive insurance company*, 1999, w: Captive insurance opportunities, New York, s. 25.

Tabela 2. Przykłady wewnętrznych towarzystw ubezpieczeniowych przedsiębiorstw międzynarodowych

Firma-matka	Towarzystwo wewnętrzne	Państwo pochodzenia
All Nippon Airways	Nippon Insurance Co.	Japonia
AT&T	American Ridge Insurance	Stany Zjednoczone AP
Credit Suisse	Inreska Ltd.	Szwajcaria
Electrolux	Electrolux Insurance	Szwecja
LM Ericsson	Ericsson Reinsurance	Szwecja
Exxon Corp.	Ancon Insurance	Stany Zjednoczone AP
Ford Motor Company	Transcon Insurance	Stany Zjednoczone AP
General Motors	General Insurance	Stany Zjednoczone AP
Glaxo Group	Glaxo Insurance (Guernsey)	Wielka Brytania
Goodyear Tyre	Wingfoot Insurance Co.	Stany Zjednoczone AP
Guinness	AGS Insurance Co.	Wielka Brytania
Hilton Hotels	Hilton Insurance Corp.	Stany Zjednoczone AP
IBM	WTC Insurance Co.	Stany Zjednoczone AP
Levis Strauss	Zenith International Insurance	Stany Zjednoczone AP
Lufthansa	Delwag	Niemcy

Źródło: Idea TUW, 2009.

Konkludując, można więc sformułować wniosek, iż ubezpieczenia są obecnie podstawowym narzędziem ograniczania ryzyka w działalności małych i średnich przedsiębiorstw. Ma to miejsce, w dużym stopniu, dzięki istnieniu barier (powiązanych z klasą wielkości przedsiębiorstw) nie pozwalających – w sposób powszechny – zastępować ubezpieczenia innymi instrumentami finansowania ryzyka.

2.3. ZNACZENIE ŚWIADOMOŚCI OSÓB PODEJMUJĄCYCH DECYZJE O UBEZPIECZENIU MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

Chcąc odpowiedzieć na pytanie trzecie (dotyczące znaczenia w procesie ubezpieczenia małych i średnich przedsiębiorstw świadomości osób, podejmujących decyzje w tym zakresie), należy – przede wszystkim – prześledzić te regulacje prawne, które wyznaczają obszary ubezpieczeń obowiązkowych i dobrowolnych, w polskim systemie prawnym. Można domyślnie przyjąć, że im większy jest udział w danym systemie ubezpieczeń dobrowolnych, tym większe znaczenie posiada świadomość ubezpieczeniowa. Staje się ona bowiem wówczas podstawowym, jeśli nie jedynym, czynnikiem stanowiącym o podejmowaniu pozytywnych decyzji dotyczących ubezpieczenia małych i średnich przedsiębiorstw. Spójrzmy zatem na problem istnienia ubezpieczeń obowiązkowych w polskim ustawodawstwie. W tym celu należy się odwołać do postanowień obowiązującej Ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych[9]. Artykuł 4 tej ustawy, stanowi, że ubezpieczeniami obowiązkowymi (w Polsce 2 przyp. autora) są:

- Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody w związku z ruchem tych pojazdów.

9. Ustawa z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych.

- Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej rolników z tytułu posiadania gospodarstwa rolnego.
- Ubezpieczenie budynków wchodzących w skład gospodarstwa rolnego od ognia i innych zdarzeń losowych.
- Ubezpieczenia wynikające z przymusu zawarcia umowy ubezpieczenia na mocy innych ustaw.

Wymienione ubezpieczenia – jak widać – w niewielkim stopniu odnoszą się do sytuacji i potrzeb ubezpieczeniowych małych i średnich przedsiębiorstw. Potwierdza to przypuszczenie o zdecydowanej przewadze znaczenia dla małych i średnich przedsiębiorstw tych usług ubezpieczeniowych, które są nabywane na zasadzie dobrowolności. Tym samym uzyskujemy potwierdzenie niebagatelnego znaczenia świadomości osób podejmujących decyzje ubezpieczeniowe w małych i średnich przedsiębiorstwach, dla jakości procesu kształtowania ochrony ubezpieczeniowej tych przedsiębiorstw.

3. Model analizy podaży usług ubezpieczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce

3.1. STRUKTURA MODELU I OBJAŚNIENIE KRYTERIÓW

Dla potrzeb analizy podaży usług ubezpieczeniowych, adresowanych do małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce skonstruowano model, składający się z 5 kryteriów. (zob. Tabela 3). Model ten został zbudowany z zastosowaniem metodyki analizy morfologicznej[10].

Tabela.3. Kryteria modelu oceny podaży usług ubezpieczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw oraz odpowiadające im stany

Kryterium modelu	Stany (warianty)
A. Określenie małego i średniego przedsiębiorstwa w firmie ubezpieczeniowej	A1. Brak określenia A 2. Istnieje określenie
B. Specjalizacja w zakresie oferty dla małych i średnich przedsiębiorstw	B1. Nie istnieje B2. Istnieje
C. Specjalizacja branżowa w zakresie oferty dla małych i średnich przedsiębiorstw	C1. Nie istnieje C2. Istnieje lecz jest ograniczona do przedsiębiorstw jednej branży C3. Istnieje w zakresie więcej niż jednej branży
D. Konstrukcja oferty usług ubezpieczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw	D1. Ubezpieczenia samoistne D2. Ubezpieczenia pakietowe D3. Ubezpieczenia mieszane
E. Przedmiot i zakres ubezpieczenia oferowany małym i średnim przedsiębiorstwom	E1. Oferta wycinkowa E2. Oferta ograniczona E3. Oferta wyczerpująca

Źródło: opracowanie własne.

10. W modelu zastosowano fazę analizy morfologicznej polegającą na identyfikacji parametrów oraz poszukiwaniu możliwych stanów parametrów. Na temat analizy morfologicznej zob. np. Z. Martyniak, 1997, *Wstęp do inwentyki*, Wydawnictwo AE, Kraków, s. 54-63.

Istota i znaczenie poszczególnych kryteriów modelu, są następujące:

- Kryterium A (Określenie małego i średniego przedsiębiorstwa w firmie ubezpieczeniowej). Z tym kryterium jest związane pytanie badawcze: Czy w firmie ubezpieczeniowej określono, jak są przez nią pojmowane małe i średnie przedsiębiorstwa? Parametr określony przez to kryterium może przyjąć dwa stany. W przypadku stanu A1, w firmie ubezpieczeniowej nie określono jednoznacznie, jak jest rozumiane małe i średnie przedsiębiorstwo. Oznacza to, że firma ubezpieczeniowa nie prowadzi rozróżnienia przedsiębiorstw-klientów ze względu na reprezentowaną przez nie klasę wielkości. Konsekwencją tego stanu jest jednolita oferta firmy ubezpieczeniowej dla wszystkich przedsiębiorstw-klientów. W przypadku stanu A2, w firmie ubezpieczeniowej określono, jakie kryteria powinno spełnić przedsiębiorstwo, aby być uznane za małe lub średnie. W rezultacie rozróżnienia przedsiębiorstw-klientów, ze względu na klasę wielkości, część usług ubezpieczeniowych jest zaadresowanych wyłącznie do małych i średnich przedsiębiorstw, co oznacza, że w tej postaci nie mogą ich nabywać przedsiębiorstwa innych klas wielkości. W przypadku, kiedy mamy do czynienia ze stanem A2, należy dodatkowo sformułować pytanie: W jaki sposób określono w firmach ubezpieczeniowych kryteria służące uznaniu przedsiębiorstwa za małe lub średnie?
- Kryterium B (Specjalizacja w zakresie oferty dla małych i średnich przedsiębiorstw). Temu kryterium odpowiada pytanie badawcze: Czy w firmie ubezpieczeniowej skonstruowano jakieś usługi ubezpieczeniowe wyłącznie z myślą o małych i średnich przedsiębiorstwach? Parametr określony przez to kryterium może przyjąć dwa stany. W przypadku stanu B1, żadna z usług ubezpieczeniowych nie została zaadresowana przez firmę ubezpieczeniową wyłącznie do małych i średnich przedsiębiorstw. Oznacza to, że małe i średnie przedsiębiorstwa nie uzyskały w firmie ubezpieczeniowej statusu samodzielnej grupy klientów, lecz tworzą wspólną grupę z przedsiębiorstwami innych klas wielkości lub nie tworzą jej wcale. W przypadku stanu B2, część usług ubezpieczeniowych została zaprojektowana celowo z uwzględnieniem potrzeb małych i średnich przedsiębiorstw. Usługi takie są zaadresowane wyłącznie dla przedsiębiorstw tej klasy wielkości; można powiedzieć, że są to usługi „szyte ta miarę”[11].
- Kryterium C (Specjalizacja branżowa w zakresie oferty dla małych i średnich przedsiębiorstw). Kryterium to jest związane z następującym pytaniem badawczym: Czy w firmie ubezpieczeniowej skonstruowano jakieś usługi ubezpieczeniowe z myślą o specyficznych potrzebach małych i średnich przedsiębiorstw, reprezentujących określoną branżę? A jeśli tak, to do jak dużej liczby branż ta oferta się odnosi? Badany parametr może przyjąć trzy stany. W przypadku stanu C1, firma ubezpieczeniowa nie oferuje małym i średnim przedsiębiorstwom usług ubezpieczeniowych, pozwalających na ochronę przed skutkami niekorzystnych zdarzeń losowych, potencjalnie dotyczących tylko przedsiębiorstw przynależnych do określonej branży. W przypadku stanu C2, firmę ubezpieczeniową cechuje wąska specjalizacja, polegająca na świadczeniu specjalistycznych, branżowych usług ubezpieczeniowych, przeznaczonych dla przedsiębiorstw

11. W literaturze anglojęzycznej usługi ubezpieczeniowe dopasowane do specyficznych potrzeb klienta są znane pod nazwą *taylor-made policy*.

tylko jednej branży. Stan C3 opisuje sytuację, w której firma ubezpieczeniowa świadczy, specjalistyczne usługi ubezpieczeniowe, przydatne przedsiębiorstwom więcej niż jednej branży. W odniesieniu do stanów parametru C2 oraz C3 można dodatkowo postawić pytanie: Do jakich branż należą małe i średnie przedsiębiorstwa, dla których firmy ubezpieczeniowe oferują specjalistyczne usługi?

- Kryterium D (Konstrukcja oferty usług ubezpieczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw). Z kryterium tym, wiąże się pytanie badawcze: W jakiej postaci, pod względem przedmiotu i zakresu ubezpieczenia, firmy ubezpieczeniowe oferują swoje usługi małym i średnim przedsiębiorstwom? Zidentyfikowano trzy możliwe stany parametru związanego z tym kryterium. Stan D1 to sytuacja, w której ochrona ubezpieczeniowa jest oferowana wyłącznie w postaci samoistnych (zawierających najmniejszy z możliwych – ze względów na standardy ubezpieczeniowe – przedmiot i zakres ubezpieczenia) usług ubezpieczeniowych. W sytuacji takiej projektowanie ochrony ubezpieczeniowej wymaga łączenia w całość, mających zastosowanie, pojedynczych usług ubezpieczeniowych. W przypadku stanu D2, firma ubezpieczeniowa oferuje małym i średnim przedsiębiorstwom swoje usługi, wyłącznie jako pogrupowane w pakiety (zbiory łączące przedmiot i zakres ubezpieczenia właściwy dla kilku lub kilkunastu samoistnych usług ubezpieczeniowych). W sytuacji takiej, projektowanie ochrony ubezpieczeniowej w przedsiębiorstwie polega na wyborze mających zastosowanie usług ubezpieczeniowych, wchodzących w skład pakietu. Stan D3 to sytuacja, w której część usług ubezpieczeniowych jest oferowana małym i średnim przedsiębiorstwom w formie samoistnych usług ubezpieczeniowych, a część w postaci pakietowej. Projektowanie ochrony ubezpieczeniowej polega wówczas na doborze usług ubezpieczeniowych, występujących w obu wymienionych postaciach.
- Kryterium E (Przedmiot i zakres ubezpieczenia oferowany małym i średnim przedsiębiorstwom). Kryterium to odpowiada pytaniu badawczemu: Jak szeroka, pod względem przedmiotu i zakresu ubezpieczenia, jest oferta firm ubezpieczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw? Mogą wystąpić trzy stany badanego parametru. W odniesieniu do wszystkich stanów parametru (E1, E2, E3) można dodatkowo postawić pytanie: Co, ze względu na przedmiot i zakres, może zostać objęte ochroną ubezpieczeniową w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw? W przypadku stanu E1, oferta firmy ubezpieczeniowej dla małych i średnich przedsiębiorstw jest wycinkowa i obejmuje nie więcej niż dwie usługi, stanowiące odrębny przedmiot i zakres ubezpieczenia. Dla ubezpieczającego się przedsiębiorstwa oznacza to brak możliwości kształtowania pełnej ochrony ubezpieczeniowej w oparciu o taką ofertę. W sytuacji opisanej stanem E2, oferta firmy ubezpieczeniowej jest ograniczona. Oferta ta obejmuje nie więcej niż 10 usług, stanowiących odrębny przedmiot i zakres ubezpieczenia. Ochrona ubezpieczeniowa przedsiębiorstwa może być konstruowana w pewnym stopniu o usługi świadczone przez taką firmę, jakkolwiek w dużej części konieczne może okazać się korzystanie z usług ubezpieczeniowych innej firmy. Stan E3, to sytuacja, w której oferta firmy ubezpieczeniowej dla małych i średnich przedsiębiorstw jest wyczerpująca. Nie oznacza to, co prawda, że przedsiębiorstwo może w takiej firmie ubezpieczyć dosłownie wszystko, jednak oferowana ochrona ubezpieczeniowa obejmuje wówczas więcej niż 10 i to mających najczęściej zastosowanie usług ubezpieczeniowych, stanowiących odrębny przedmiot i zakres ubezpieczenia.

W zdecydowanej większości przypadków oznacza to dla małych i średnich przedsiębiorstw możliwość powierzenia ochrony jednej firmie ubezpieczeniowej.

3. 2. PRZEDMIOT BADAŃ

Badaniom, za pomocą opisanego wyżej modelu, poddano dokumenty źródłowe wszystkich zakładów ubezpieczeń działających w Polsce w formie spółki akcyjnej, w Dziale II – pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych (łącznie 26 zakładów). Ze względu na marginalne znaczenie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych w podaży usług ubezpieczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, pominięto te towarzystwa. Doboru zakładów ubezpieczeń do analizy dokonano w oparciu o rejestr opublikowany przez Komisję Nadzoru Finansowego[12].

Dokumenty źródłowe, będące przedmiotem szczegółowego badania, zaczerpnięto ze stron internetowych zakładów ubezpieczeń. Doboru tych dokumentów dokonano, kierując się kryterium związku zawartej w nich treści z treścią kryteriów oceny podaży usług ubezpieczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw, przyjętych w opisanym wyżej modelu. Dokumenty te miały generalnie dwojaką postać. Były to albo niesformalizowane informacje, związane z prezentacją oferty zakładów ubezpieczeń (opisy oferty, wyjaśnienia dla klientów, streszczenia usług, poradniki) albo sformalizowane ogólne warunki ubezpieczenia.

4. Ocena podaży usług ubezpieczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce

4.1. OKREŚLENIE MAŁEGO I ŚREDNIEGO PRZEDSIĘBIORSTWA W FIRMACH UBEZPIECZENIOWYCH

Pełne wyniki badań związane z tym, czy i jak firmy ubezpieczeniowe określają małe i średnie przedsiębiorstwa, jako odrębną grupę klientów, ilustruje Tabela 4.

Analiza danych zawartych w tabeli 4, pozwala stwierdzić, że w większości firm ubezpieczeniowych, aż w 16 (około 62 proc.) wystąpił stan A1 – w ogóle nie zdefiniowano, jak rozumie się małe i średnie przedsiębiorstwa. Sytuacja przeciwna – stan A2 (określenie małych i średnich przedsiębiorstw za pomocą wybranych kryteriów) wystąpił w pozostałych 10 firmach (około 38 proc.). Aby przyporządkować przedsiębiorstwo do małej i średniej klasy wielkości stosowano trzy różne kryteria. W 3 firmach, jedynym kryterium branym pod uwagę była wartość majątku przedsiębiorstwa. W kolejnych 2 firmach posługiwano się kryterium wartości rocznych obrotów. Najczęściej, bo w 4 firmach stosowano łącznie podane wcześniej kryteria wartości majątku i łącznej wartości obrotów. W jednej firmie korzystano łącznie z 3 kryteriów – dwóch wspomnianych wcześniej, a także liczby zatrudnionych pracowników. Warto zauważyć, że wartości graniczne dla poszczególnych kryteriów miały charakter wartości maksymalnych oraz że wartości te, w poszczególnych firmach, przeważnie się między sobą różniły. O ile same typy kryteriów trudno uznać za oryginalne, czy odbiegające od tych, jakie stosuje się w innych obszarach współczesnej gospodarki, o tyle

12. *Zakłady ubezpieczeń z siedzibą w Polsce,* 2008, Komisja Nadzoru Finansowego, http://www.knf.gov.pl, (stan z dnia 2008-12-19).

różnorodność przyjmowanych przez firmy ubezpieczeniowe wartości granicznych pozwala sformułować ważny wniosek, że firmy te kierują się indywidualną polityką marketingową, nie korzystając z jednego ustalonego wzorca.

Tabela 4. Sposób określenia klasy wielkości małych i średnich przedsiębiorstw w firmach ubezpieczeniowych w Polsce

Zakład Ubezpieczeń	Określenie małego i średniego przedsiębiorstwa
AIG Polska Towarzystwo Ubezpieczeń	Brak
TU Alianz Polska	Poprzez wartość majątku (do 10mln zł na 1 lokalizację i do 20 mln zł na wszystkie lokalizacje)
AXA Towarzystwo Ubezpieczeń	Brak
Benefia Towarzystwo Ubezpieczeń	Brak
BRE Ubezpieczenia Towarzystwo Ubezpieczeń	Brak
BZ WBK - CU Towarzystwo Ubezpieczeń Ogólnych	Brak
Aviva Towarzystwo Ubezpieczeń Ogólnych	Brak
TU Compensa Vienna Insurance Group	Poprzez wartość majątku (do 15 mln zł) oraz roczną wartość obrotów (do 25mln zł)
D.A.S. Towarzystwo Ubezpieczeń Ochrony Prawnej	Brak
STU Ergo Hestia	Poprzez wartość majątku (do 10 mln zł)
TU Euler Hermes	Brak
TU Europa	Brak
Generali TU	Brak
HDI Gerling Polska TU	Brak
HDI Asekuracja TU	Poprzez wartość majątku (do 15 mln zł) oraz roczną wartość obrotów (do 25mln zł)
TU Inter Polska	Brak
Inter Risk TU Vienna Insurance Group	Brak
KUKE	Poprzez wartość obrotów (do 1 mln Euro w eksporcie, do 5 mln zł na rynku krajowym)
Link 4 Towarzystwo Ubezpieczeń	Brak
MTU Moje Towarzystwo Ubezpieczeń	Brak
Polski Związek Motorowy TU Vienna Insurance Group	Poprzez wartość majątku (do 1 mln zł) oraz roczną wartość obrotów (do 2 mln zł)
Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń	Poprzez wartość majątku w jednej lokalizacji (do 5 mln zł)
PZU	Poprzez wartość majątku (do 12 tys. euro), roczną wartość obrotów (do 100 tys. euro) oraz liczbę zatrudnionych (do 3) Poprzez wartość majątku (do 4 mln zł), roczną wartość obrotów (do 6 mln zł) oraz liczbę zatrudnionych (do 30) Poprzez wartość majątku (do 10 mln zł), roczną wartość obrotów (do 4 mln euro) oraz liczbę zatrudnionych (do 50)
Signal Iduna Polska TU	Brak
Uniqa TU	Poprzez wartość majątku (do 15 mln zł) oraz roczną wartość obrotów (do 15 mln zł)
TUiR Warta	Poprzez roczną wartość obrotów (do 2 mln euro)

Źródło: badania własne.

4.2. SPECJALIZACJA FIRM UBEZPIECZENIOWYCH W ZAKRESIE OFERTY DLA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

Odpowiedź na pytanie o to, czy firmy ubezpieczeniowe w Polsce specjalizują się w zakresie oferty dla małych i średnich przedsiębiorstw znaleźć można w Tabeli 5. Stan B1 (brak istnienia rozwiązań adresowanych bezpośrednio do małych i średnich przedsiębiorstw) odnotowano w 14 firmach ubezpieczeniowych (około 54 proc.). W pozostałych 12 firmach (około 46 proc.) stwierdzono istnienie takiej specjalizacji (stan B2).

Tabela 5. Specjalizacja w zakresie oferty dla małych i średnich przedsiębiorstw w firmach ubezpieczeniowych w Polsce

Zakład Ubezpieczeń	Przyjęte rozwiązanie w zakresie specjalizacji (klasa wielkości)	
	TAK	NIE
AIG Polska Towarzystwo Ubezpieczeń		X
TU Alianz Polska	X	
AXA Towarzystwo Ubezpieczeń		X
Benefia Towarzystwo Ubezpieczeń		X
BRE Ubezpieczenia Towarzystwo Ubezpieczeń		X
BZ WBK - CU Towarzystwo Ubezpieczeń Ogólnych		X
Aviva Towarzystwo Ubezpieczeń Ogólnych		X
TU Compensa Vienna Insurance Group	X	
D.A.S. Towarzystwo Ubezpieczeń Ochrony Prawnej		X
STU Ergo Hestia	X	
TU Euler Hermes		X
TU Europa		X
Generali TU	X	
HDI Gerling Polska TU		X
HDI Asekuracja TU	X	
TU Inter Polska		X
Inter Risk TU Vienna Insurance Group		X
KUKE	X	
Link 4 Towarzystwo Ubezpieczeń	X	
MTU Moje Towarzystwo Ubezpieczeń		X
Polski Związek Motorowy TU Vienna Insurance Group	X	
Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń	X	
PZU	X	
Signal Iduna Polska TU		X
Uniqa TU	X	
TUiR Warta	**X**	

Źródło: badania własne.

4.3. SPECJALIZACJA BRANŻOWA FIRM UBEZPIECZENIOWYCH W ZAKRESIE OFERTY DLA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

Rozwinięciem podanych wyżej wyników badań są ustalenia odnoszące się do specjalizacji branżowej firm ubezpieczeniowych w zakresie oferty dla małych i średnich przedsiębiorstw (patrz Tabela 6).

Tabela 6. Specjalizacja branżowa w zakresie oferty dla małych i średnich przedsiębiorstw w firmach ubezpieczeniowych w Polsce

Zakład Ubezpieczeń	Rodzaje branż													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
AIG Polska Towarzystwo Ubezpieczeń	X	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TU Alianz Polska	X	X	X	X	X	X	-	-	-	-	-	-	-	-
AXA Towarzystwo Ubezpieczeń	-	X	-	x	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-
Benefis Towarzystwo Ubezpieczeń	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BRE Ubezpieczenia Towarzystwo Ubezpieczeń	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BZ WBK - CU Towarzystwo Ubezpieczeń Ogólnych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aviva Towarzystwo Ubezpieczeń Ogólnych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TU Compensa Vienna Insurance Group	-	x	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D.A.S. Towarzystwo Ubezpieczeń Ochrony Prawnej	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
STU Ergo Hestia	X	x	X	x	X	X	-	X	X	-	-	-	-	-
TU Euler Hermes	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TU Europa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x	-	-	-	-
Generali TU	x	x	X	x		X	-	X	-	-	x	X	-	-
HDI Gerling Polska TU	x	x	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
HDI Asekuracja TU	-	x	x	-	-	-	-	-	-	-	x	-	-	-
TU Inter Polska	-	x	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inter Risk TU Vienna Insurance Group	x	x	x	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KUKE	-	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Link 4 Towarzystwo Ubezpieczeń	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
MTU Moje Towarzystwo Ubezpieczeń	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Polski Związek Motorowy TU Vienna Insurance Group	-	x	x	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	-

Ciąg dalszy tabeli na str. 58

Ciąg dalszy tabeli ze str. 57

Zakład Ubezpieczeń	Rodzaje branż													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń	x	x	x	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-
PZU	x	x	x	x	x	X	-	X	-	x	x	-	x	X
Signal Iduna Polska TU	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-
Uniqa TU	x	x	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TUiR Warta	x	x	x	x	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Źródło: badania własne.

Objaśnienie:

1 - branże związane z zawodowym obowiązkiem zawarcia umowy ubezpieczenia OC13
2 - budownictwo
3 - transport
4 - handel
5 - rolnictwo
6 - turystyka
7 - motoryzacja
8 - hotelarstwo
9 - produkcja odzieży
10 - usługi finansowe
11 - najem nieruchomości
12 - zakłady kosmetyczne, fryzjerskie
13 - kancelarie prawne
14 - apteki

Brak takiej specjalizacji (stan C1) odnotowano w 7 firmach ubezpieczeniowych (około 27 proc.). W 4 firmach ubezpieczeniowych (około 15 proc.) specjalizacja dotyczyła przedsiębiorstw reprezentujących tylko jedną branżę (stan C2). W zdecydowanej większości, bo w 15 firmach ubezpieczeniowych (około 58 proc.) oferta usług była zaadresowana do małych i średnich przedsiębiorstw, przynależących do więcej niż jednej branży (stan C3). Dzięki badaniom ustalono, że wyspecjalizowane usługi ubezpieczeniowe są zaadresowane do małych i średnich przedsiębiorstw pochodzących z branż, tworzących dwie grupy.
Do grupy pierwszej zaliczyć można przedsiębiorstwa, dla których przynależność do określonej branży wiąże się z zawodowym obowiązkiem zawarcia umowy ubezpieczenia OC. W tym przypadku usługi ubezpieczeniowe z tzw. obowiązkiem zawarcia umowy ubezpieczenia świadczyło 10 firm ubezpieczeniowych. Można zatem powiedzieć, że w tych 10 firmach (około 38 proc.) ułatwiono małym i średnim przedsiębiorcom spełnienie, nałożonego na nich – na podstawie stosownych przepisów – obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej (pozycja 1 w Tabeli 7). W pozostałych 16 firmach ubezpieczeniowych (około 62 proc.) takiej możliwości nie było.

13. Są to aktualnie między innymi: zarządcy nieruchomości, inżynierowie budownictwa i architekci, adwokaci, czynności agencyjne biur turystycznych, brokerzy, podmioty świadczące usługi certyfikacyjne, detektywi, doradcy podatkowi, organizatorzy imprez masowych, czynności agencyjne dealerów samochodowych, notariusze, pośrednicy w obrocie nieruchomościami, radcy prawni, podmioty badające sprawozdania finansowe, rzecznicy patentowi, rzeczoznawcy majątkowi, prowadzący księgi rachunkowe.

Do drugiej grupy małych i średnich przedsiębiorstw – adresatów usług firm ubezpieczeniowych w Polsce, można zaliczyć te, dla których zawarcie umowy ubezpieczenia jest z reguły fakultatywne. W toku badań zarejestrowano, że grupa ta obejmuje małe i średnie przedsiębiorstwa należące do 13 branż (pozycje 2-14 w Tabeli 7).

4.4. KONSTRUKCJA OFERTY USŁUG FIRM UBEZPIECZENIOWYCH DLA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

Odpowiedź na pytanie o postać usług oferowanych małym i średnim przedsiębiorstwom w Polsce zawiera Tabela 7.

Tabela 7. Konstrukcja oferty usług firm ubezpieczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce

Zakład Ubezpieczeń	Konstrukcja oferty		
	Samoistne	Pakietowe	Mieszane
AIG Polska Towarzystwo Ubezpieczeń	X		
TU Alianz Polska			X
AXA Towarzystwo Ubezpieczeń	X		
Benefia Towarzystwo Ubezpieczeń	X		
BRE Ubezpieczenia Towarzystwo Ubezpieczeń	X		
BZ WBK - CU Towarzystwo Ubezpieczeń Ogólnych	X		
Aviva Towarzystwo Ubezpieczeń Ogólnych	-	-	-
TU Compensa Vienna Insurance Group			X
D.A.S. Towarzystwo Ubezpieczeń Ochrony Prawnej	X		
STU Ergo Hestia			X
TU Euler Hermes	X		
TU Europa	X		
Generali TU			X
HDI Gerling Polska TU	X		
HDI Asekuracja TU			X
TU Inter Polska	X		
Inter Risk TU Vienna Insurance Group	X		
KUKE			X
Link 4 Towarzystwo Ubezpieczeń		X	
MTU Moje Towarzystwo Ubezpieczeń		X	
Polski Związek Motorowy TU Vienna Insurance Group			X
Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń			X
PZU			X
Signal Iduna Polska TU			X
Uniqa TU			X
TUiR Warta			X

Źródło: badania własne.

W toku badań odnotowano istnienie wszystkich spośród trzech, przewidzianych modelem, sposobów konstruowania przedmiotu i zakresu ubezpieczenia. W 11 firmach ubezpieczeniowych (około 42 proc.) usługi ubezpieczeniowe dla małych i średnich przedsiębiorstw zaprojektowano wyłącznie jako ubezpieczenia samoistne (stan D1). W 2 firmach ubezpieczeniowych (około 8 proc.) przewidziano wyłącznie pakiety usług dla małych i średnich przedsiębiorstw (stan D2). W 12 firmach ubezpieczeniowych (46 proc.) oferta usług zawierała w części ubezpieczenia samoistne a w części pakietowe, tworząc wariant mieszany (stan D3). W 1 firmie ubezpieczeniowej (Commercial Union Polska – TU Ogólnych) w ogóle nie oferowano usług dla małych i średnich przedsiębiorstw.

4.5. PRZEDMIOT I ZAKRES UBEZPIECZENIA OFEROWANY MAŁYM I ŚREDNIM PRZEDSIĘBIORSTWOM

Przedmiot i zakres ubezpieczenia, jakie firmy ubezpieczeniowe oferują małym i średnim przedsiębiorstwom w Polsce przedstawiono w Tabeli 8. W 9 firmach ubezpieczeniowych (około 35 proc.) oferta usług dla małych i średnich przedsiębiorstw była wycinkowa (stan E1). Bardziej rozbudowana, lecz ograniczona do 10 usług ubezpieczeniowych oferta cechowała 3 firmy ubezpieczeniowe (około 9 proc.) (stan E2). W pozostałych 14 firmach ubezpieczeniowych (około 56 proc.) oferowany przedmiot i zakres ubezpieczenia był wyczerpujący (stan E3). Podejmując próbę szczegółowej identyfikacji przedmiotu i zakresu ubezpieczenia, oferowanych małym i średnim przedsiębiorstwom w Polsce, odnotowano łącznie 28 różnych usług ubezpieczeniowych.

Tabela. 8. Przedmiot i zakres ubezpieczenia oferowany małym i średnim przedsiębiorstwom w Polsce

Objaśnienie tabeli:

1. - Ubezpieczenie mienia od ognia i innych zdarzeń losowych
2. - Ubezpieczenie mienia od wszystkich ryzyk majątkowych
3. - Ubezpieczenie mienia od kradzieży z włamaniem
4. - Ubezpieczenie sprzętu elektronicznego
5. - Ubezpieczenie prac budowlano-montażowych
6. - Ubezpieczenie maszyn i urządzeń od uszkodzeń
7. - Specjalistyczne ubezpieczenie maszyn i urządzeń budowlanych
8. - Ubezpieczenie towarów przechowywanych w chłodniach od rozmrożenia
9. - Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej za szkody na osobie lub mieniu
10. - Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej z tytułu zanieczyszczenia środowiska
11. - Ubezpieczenie środków pieniężnych
12. - Ubezpieczenie OC członków władz spółek kapitałowych
13. - Specjalistyczne ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej grup zawodowych
14. - Ubezpieczenie utraty zysku wskutek ognia i innych zdarzeń losowych
15. - Gwarancje ubezpieczeniowe (np. zapłaty wadium, należytego wykonania kontraktu, właściwego usunięcia wad i usterek, zwrotu zaliczki)
16. - Ubezpieczenie kredytu kupieckiego
17. - Ubezpieczenie należności
18. - Ubezpieczenia leasingu (przedmiotu, utraty zdolności spłaty rat)
19. - Ubezpieczenie kosztów wycofania produktu
20. - Ubezpieczenie firmy od ryzyka wymuszenia
21. - Ubezpieczenie NNW
22. - Ubezpieczenie w zagranicznych podróżach służbowych
23. - Ubezpieczenia komunikacyjne (OC, AC, NW)
24. - Ubezpieczenie mienia od szkód spowodowanych aktami terrorystycznymi lub sabotażem
25. - Ubezpieczenie kosztów obsługi sporów podatkowych
26. - Ubezpieczenia transportowe (Cargo, OC przewoźnika, OC spedytora)
27. - Ubezpieczenie kart płatniczych dla firm
28. - Ubezpieczenie ochrony prawnej

Zakład Ubezpieczeń	Rodzaje usług ubezpieczeniowychMajątkowe, techniczne, OC, finansowe, zarządzania kryzysowego, osobowe, komunikacyjne, inne																												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
AIG Polska Towarzystwo Ubezpieczeń	x	x	-	x	X	X	X	X	-	X	x	X	x	-	-	-	-	-	X	X	X	X	-	X	-	-	-	-
TU Alianz Polska	x	-	x	x	X	X	X	X	-	X	-	X	x	X	X	X	-	-	-	-	X	X	X	-	X	X	-	-
AXA Towarzystwo Ubezpieczeń	x	x	x	x	X	X	X	X	X	X	x	-	x	-	-	-	-	-	X	-	X	X	X	-	-	X	-	-
Benefia Towarzystwo Ubezpieczeń	x	x	x	x	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-
BRE Ubezpieczenia Towarzystwo Ubezpieczeń	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-
BZ WBK - CU Towarzystwo Ubezpieczeń Ogólnych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	X	-
Aviva Towarzystwo Ubezpieczęń Ogólnych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TU Compensa Vienna Insurance Group	x	x	-	x	X	x	x		X	X	x	-	-	X	-	-	-	-	-	-	X	x	-	-	-	x	-	-
D.A.S. Towarzystwo Ubezpieczeń Ochrony Prawnej	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X
STU Ergo Hestia	x	x	x	x	x	x	x	-	X	X	X	X	x	X	X	X	-	-	X	-	X	x	X	-	-	x	-	-
TU Euler Hermes	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TU Europa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Generali TU	x	X	x	X	x	x	x	X	X	X	x	X	-	X	X	-	-	-	x	-	X	-	-	-	-	x	-	-
HDI Gerling Polska TU	x	X	x	x	x	x	x	-	X	-	x	X	x	X	X	-	-	-	x	x	-	-	X	-	-	x	-	X
HDI Asekuracja TU	x	X	x	x	x	x	x	x	X	-	x	-	-	X	-	-	-	-	x	-	x	x	x	-	-	x	-	-
TU Inter Polska	X	-	x	x	x	x	-	x	X	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x	x	-	-	-	x	-	-
Inter Risk TU Vienna Insurance Group	x	x	x	x	x	x	x	-	X	-	x	X	X	X	X	-	-	-	-	-	X	-	x	-	-	x	-	-
KUKE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Link 4 Towarzystwo Ubezpieczeń	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x	-	X	-	-	-	-	-
MTU Moje Towarzystwo Ubezpieczeń	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-
Polski Związek Motorowy TU Vienna Insurance Group	x	-	x	x	-	-	-	-	X	x	x	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	x	-	-
Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń	x	-	x	x	x	x	x	-	X	x	x	-	x	X	X	-	-	-	x	-	x	x	X	-	-	x	-	-
PZU	x	x	x	x	x	x	x	-	X	x	x	X	x	X	X	x	X	-	x	-	x	-	X	-	-	x	-	-
Signal Iduna Polska TU	x	-	x	x	-	x	-	x	X	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x	x	-	-	-	-	-	-
Uniqa TU	x	x	x	x	x	-	-	x	X	x	x	X	x	x	x	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	x	-	-
TUiR Warta	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	x	x	-	X	-	x	-	-	-	X	-	-	x	-	-

Źródło: badania własne.

Podsumowanie

Poczynione w tekście rozważania wykazały duże znaczenie usług ubezpieczeniowych dla ciągłości działania małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Jest to związane między innymi z istnieniem barier, utrudniających stosowanie przez małe i średnie przedsiębiorstwa alternatywnych metod finansowania ryzyka.

Z kolei przeprowadzona przez autora częściowa diagnoza stanu podaży usług ubezpieczeniowych, adresowanych do tychże przedsiębiorstw przez zakłady ubezpieczeń działające w Polsce, pozwala sformułować wniosek o generalnie satysfakcjonującym dostępie do tychże usług. Zakłady ubezpieczeń oferują obecnie małym i średnim przedsiębiorstwom szereg usług ubezpieczeniowych, które odpowiadają takim kategoriom ponoszonego przez nie ryzyka, jak: majątkowe, techniczne, odpowiedzialności cywilnej, finansowe, zarządzania kryzysowego, osobowe, komunikacyjne oraz inne. Co ważne, w znacznej części tych zakładów oferta ubezpieczeń dla małych i średnich przedsiębiorstw jest na tyle wyczerpująca, że mogą one kształtować ochronę ubezpieczeniową w oparciu o usługi jednego zakładu ubezpieczeń.

*Dr hab. **PIOTR JEDYNAK** jest wykładowcą w Instytucie Ekonomii i Zarządzania Uniwersytetu Jagiellońskiego.*
Recenzenci: prof. dr hab. Jerzy Handschke, prof. dr hab. Wanda Sułkowska.

Wykaz źródeł:

C.P. Helbling, G. Fallegger, D. Hill, 1996, *Rethinking risk financing*, Swiss Re, Zürich.

Idea TUW, 2009, http://www.tuwpocztowe.pl/idea,tuw,pocztowe-.html (stan z dnia 2009-01-01).

J. Machaczka, 1998, *Zarządzanie rozwojem organizacji. Czynniki, modele, strategia, diagnoza*, PWN, Warszawa.

Z. Martyniak, 1997, *Wstęp do inwentyki*, Wydawnictwo AE, Kraków.

N. Shpritz, A. Calder, 1998, *Why dream of captives in today's insurance market?*, New York

H. D. Skipper, 1998, *International Risk and Insurance. An Environmental - Managerial Approach*, Irwin McGraw-Hill.

The benefits of forming a captive insurance company, 1999, w: Captive insurance opportunities, New York.

Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych w polskim systemie ubezpieczeń, 2001, Sangowski T. red., Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań.

Ustawa z dnia 22 maja 2003 roku o działalności ubezpieczeniowej, z późniejszymi zmianami.

Ustawa z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, z późniejszymi zmianami.

C.A. Williams, M.L. Smith , P.C. Young, 2002, *Zarządzanie ryzykiem a ubezpieczenia*, PWN, Warszawa.

Zakłady ubezpieczeń z siedzibą w Polsce, 2008, Komisja Nadzoru Finansowego, http://www.knf.gov.pl, (stan z dnia 2008-12-19).
http://www.aig.com.pl/.
http://www.allianz.pl/ubezpieczenia/odpowiedzialnosc_cywilna,368.html.
http://www.axa-polska.pl/u235/navi/35841.
http://www.benefia.pl/BenefiaMajatek/Index.html.
http://www.breubezpieczenia.pl/oferta.htm.
http://bzwbkcu.pl/61797.
http://www.cu.pl/.
http://www.compensa.pl/.
http://www.das.pl/doc.php.
http://www2.hestia.pl/sigeh/servlet/www.Main.
http://www.eulerhermes.pl/pl/.
http://www.tueuropa.pl/.
http://www.generali.pl/.
http://www.gerling.pl/.
http://www.hdi-asekuracja.pl/10308.
http://www.interpolska.pl/main.php.
http://www.interrisk.pl/.
http://www.kuke.com.pl/.
http://www.link4.pl/html/art_2_29_szczegoly.html.
http://www.mtu.pl/.
http://www.pzmtu.pl/.
http://www.ptu.pl/.
http://www.pzu.pl/.
http://www.signal-iduna.pl/Portal.
http://www.uniqa.pl/uniqa_pl/.
http://www.warta.pl/.

Supply of insurance services and the business continuity of small and medium- sized enterprises – SUMMARY

It has been nearly a hundred years since Henri Fayol formulated his own proposals concerning the description of economic activities (business) by distinguishing protection and management-related functions. During this period of time, significant transformations have taken place in both the enterprises, which are clients to insurance services, and insurance companies, which are creating the supply of such services.

In spite of these transformations, the application of insurance services in the management of organizations has relatively rarely been covered by management science research works. However, if the question were to be answered in which management science area the problem of organization insurance should be placed, it seems that organization development management and business continuity management are the most appropriate fields. The purposes of insurance application and the functions of insurance services are those very

factors which should decisive in the way of their perception from the point of view of a management science researcher.

In this paper, the author intended to answer the question to which extent the application of insurance services may contribute to business continuity of small and medium sized enterprises to be ensured.

The questions asked in such a way have been responded through the following:

- *determining the status of insurance services within the business of small and medium enterprises,*
- *designing the model for analyzing the supply of insurance services destined for small and medium enterprises in Poland,*
- *assessing the supply of insurance services destined for small and medium enterprises in Poland.*